

ВПЛИВ СТАНДАРТІВ GLOBALG.A.P НА СТРУКТУРУ СОБІВАРТОСТІ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Дубініна М.В., д-р екон. наук, професор
Миколаївський національний аграрний університет
<https://orcid.org/0000-0002-3993-0622>

Анотація: Досліджено вплив стандартів GlobalG.A.P на трансформацію структури собівартості аграрної продукції та системи управлінського обліку в господарствах ягідного і горіхового секторів. Обґрунтовано, що впровадження сертифікаційних вимог змінює співвідношення між виробничими, адміністративними та превентивними витратами, одночасно підвищуючи прозорість процесів і ефективність контролю якості. Доведено, що дотримання міжнародних стандартів сприяє зростанню конкурентоспроможності виробників і формує економічні передумови для виходу на зовнішні ринки.

Ключові слова: GlobalG.A.P; собівартість продукції; управлінський облік; аграрні підприємства; сертифікація; витрати виробництва; конкурентоспроможність.

Інтеграція національного аграрного сектору до глобального продовольчого середовища об'єктивно формує потребу впровадження міжнародних добровільних систем сертифікації, серед яких одну з ключових позицій займає GlobalG.A.P. Для виробників ягід і горіхів цей стандарт виступає не лише формальною умовою доступу до ринків Європейського Союзу, а й комплексним механізмом трансформації системи управлінського та виробничого обліку. Його вплив на економічні показники проявляється через детальну регламентацію всіх технологічних процесів – від вибору посадкового матеріалу та контролю ґрунтових показників до процедур зберігання, пакування та реалізації продукції [1]. Унаслідок цього менеджмент підприємств змушений адаптувати традиційні підходи до калькулювання собівартості, переходячи від спрощених моделей до багаторівневих аналітичних систем обліку витрат.

Підготовчий етап сертифікації супроводжується відчутним зростанням як капітальних інвестицій, так і поточних операційних витрат, спрямованих на модернізацію виробничої інфраструктури. Зокрема, виробники ягід повинні встановлювати мобільні санітарні пункти в межах нормативної відстані до зон збору врожаю, що потребує додаткових витрат на обладнання, обслуговування та логістику. Не менш суттєвими є вкладення у спеціалізовані склади для засобів захисту рослин із контрольованими умовами вентиляції, освітлення та гідроізоляції підлогових поверхонь. У господарствах, що спеціалізуються на вирощуванні горіхів, фінансове навантаження доповнюється витратами на сертифікацію місць зберігання хімічних речовин і облаштування технічних майданчиків. У результаті структура собівартості змінюється: частка

загальновиробничих витрат у перші роки впровадження стандарту зростає швидше, ніж прямі виробничі витрати.

Вагомим компонентом витрат стає лабораторний контроль якості, що включає аналізи ґрунтів, води для поливу та визначення залишкових кількостей пестицидів у продукції. Обов'язковість використання акредитованих лабораторій за стандартом ISO 17025 призводить до підвищення витрат на контроль порівняно з мінімальними національними вимогами. Для багаторічних горіхових насаджень додатково формується стаття витрат на підтвердження легального походження сортового матеріалу та сплату роялті власникам прав інтелектуальної власності. Окрім цього, регулярні наглядові й раптові аудити сертифікаційних органів стають постійним елементом фінансового планування та бюджетування підприємства.

Разом із тим технологічна дисципліна у сфері застосування агрохімікатів дає змогу частково компенсувати збільшення адміністративних витрат. Вимоги стандарту передбачають використання лише тих препаратів, що мають офіційну державну реєстрацію та дозволені до використання у країнах експорту. Це стимулює господарства впроваджувати інтегровані системи захисту рослин, де перевага надається біологічним і механічним методам контролю шкідників. Моніторинг економічних порогів шкодочинності дозволяє скоротити кількість обробок і зменшити прямі матеріальні витрати, формуючи довгостроковий ефект ресурсної оптимізації [2].

Запровадження процедур простежуваності та балансу маси потребує цифровізації облікових процесів. Витрати на ведення документації зростають через необхідність щоденної фіксації польових операцій, використаних матеріалів і результатів збору врожаю. Кожна партія продукції повинна мати чітку ідентифікацію за ділянкою, датою збору та складом робочої бригади. Це підвищує навантаження на бухгалтерський і агрономічний персонал, проте значно знижує ризики фінансових втрат у разі рекламацій або відкликання продукції з ринку. Високий рівень прозорості процесів забезпечує точніше визначення точки беззбитковості та підвищує обґрунтованість управлінських рішень.

Соціальний компонент стандарту, зокрема модуль GRASP, істотно впливає на структуру витрат на оплату праці та соціальне забезпечення персоналу. Виробники зобов'язані надавати працівникам засоби індивідуального захисту, організовувати навчання з техніки безпеки, забезпечувати доступ до питної води, медичних оглядів і страхування сезонних робітників. Хоча фонд оплати праці зростає, підприємство отримує стратегічні переваги у вигляді стабільності трудових ресурсів, підвищення продуктивності та зменшення виробничих ризиків. Таким чином, соціальна відповідальність трансформується з формальної вимоги у важливий економічний чинник ефективності виробництва.

Наявність сертифіката GlobalG.A.P відкриває виробникам можливість реалізації продукції за преміальними цінами на ринках Європейського Союзу та Великої Британії, а також сприяє укладенню прямих контрактів із міжнародними торговельними мережами. Це дозволяє скоротити витрати на посередницькі послуги та підвищити частку виробника у кінцевій вартості продукції. Попри те

що повна собівартість сертифікованої продукції часто перевищує показники традиційного виробництва, загальна рентабельність зростає завдяки доданій вартості безпечного та стандартизованого продукту [3].

Зміна структури собівартості під впливом стандартів GlobalG.A.P відображає системний перехід аграрних підприємств від орієнтації на обсяги виробництва до стратегії якості, простежуваності та безпечності. Частка витрат на ліквідацію наслідків управлінських помилок поступово зменшується, тоді як питома вага планових превентивних витрат зростає. Для ягідного та горіхового секторів така трансформація є стратегічно необхідною умовою довгострокової конкурентоспроможності та сталого розвитку, а впровадження міжнародних стандартів фактично формує нову управлінську парадигму сучасного аграрного виробництва.

Список використаних джерел

1. Давайте дізнаємося більше про GLOBALG.A.P. : вебсайт. *BM Certification*. URL: <https://bmcertification.com/ua/novini/davayte-d%0d1%96zna%0d1%94mosya-b%0d1%96lyshe-pro-globalg-a-p/> (дата звернення: 28.02.2026).
2. Тренінг UNIDO «Вихід на нові ринки з GLOBALG.A.P» : відео. *YouTube*. 2026. 27 лют. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1D80Q3U7ZQo> (дата звернення: 28.02.2026).
3. Ковбаса О.М., Мазний В.Ю. Сучасні аспекти розвитку інтеграційних процесів в аграрному секторі України. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-107>.

Abstract: The impact of GlobalG.A.P standards on the transformation of the cost structure of agricultural products and management accounting systems in berry and nut farms is examined. It is substantiated that the implementation of certification requirements changes the ratio between production, administrative, and preventive costs while simultaneously increasing process transparency and the effectiveness of quality control. It is proven that compliance with international standards enhances producers' competitiveness and creates economic prerequisites for entering foreign markets.

Keywords: GlobalG.A.P; product cost; management accounting; agricultural enterprises; certification; production costs; competitiveness.